

PRACE NAUKOWE

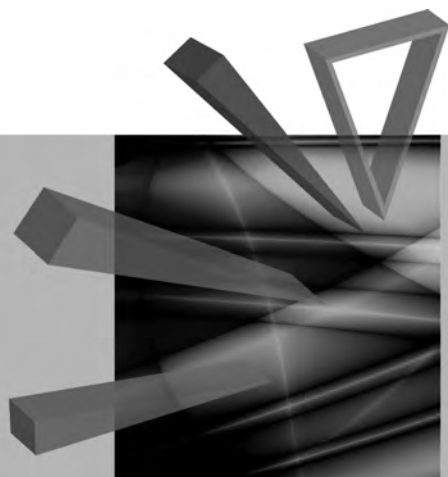
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

307

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Grażyna Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-390-8

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Franciszek Adamczuk , Produkty tradycyjne i regionalne i ich wykorzystanie w promocji regionu.....	15
Ewa Badzińska , Perspektywy i bariery rozwoju firm <i>spin-off</i> w Polsce.....	25
Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski , Polityczne i strukturalne czynniki wpływające na przemiany w rozmieszczeniu produkcji trzody chlewnej w krajach Unii Europejskiej.....	35
Agnieszka Barczak , Wykorzystanie metody programowania liniowego do oceny procesu produkcyjnego grup gospodarstw wybranych typów rolniczych.....	45
Wioletta Bieńkowska-Golasa , Odległość gmin wiejskich województwa mazowieckiego od głównych ośrodków gospodarczych a ich poziom przedsiębiorczości	56
Alicja Bonarska-Treit , Turystyka szansą rozwoju lokalnego.....	65
Agnieszka Borowska , Wykorzystanie środków w ramach krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce.....	77
Anna Czech , Bezpieczeństwo energetyczne Polski a odnawialne źródła energii	92
Małgorzata Dolata , Pozycja konkurencyjna obszarów wiejskich Polski Wschodniej z punktu widzenia ich wyposażenia w infrastrukturę gospodarczą.....	100
Monika Fabińska , Wybrane czynniki kapitału regionalnego determinujące rozwój firm z sektora włókienniczo-odzieżowego z województwa łódzkiego	109
Mateusz Folwarski , Wynagrodzenia dyrektorów wykonawczych rady dyrektorów największych amerykańskich banków przed i po kryzysie finansowym	121
Małgorzata Fronczek , Charakter wymiany handlowej Polski z zagranicą po 1990 roku	132
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor , Uwarunkowania konkurencyjności przedsiębiorstw sektora motoryzacyjnego w Polsce i w Europie	142
Marcin Gospodarowicz , Sektor mikroprzedsiębiorstw w Polsce i jego wsparcie ze środków UE w latach 2007-2011	152
Marianna Greta, Ewa Tomczak-Woźniak , Polski sektor rolny a cyfryzacja – przykład i bariery realizacji projektu wdrażającego technologie informatyczne.....	165

Sylwia Guzdek , Znaczenie instytucji otoczenia biznesu dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2007-2012	176
Barbara Hadryjańska , Umacnianie przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw na przykładzie sektora rolno-spożywczego	190
Sławomira Hajduk , Instrumenty ekonomiczne zarządzania przestrzenią na poziomie lokalnym	201
Mariusz Hamulczuk , Asymetria w transmisji cen w łańcuchu żywnościowym. Przykład cen drobiu w Polsce.....	212
Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Agata Bocionek , Finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej osobom nieubezpieczonym na podstawie decyzji organu wykonawczego samorządu terytorialnego	224
Grażyna Karmowska , Zróżnicowanie rozwoju powiatów województwa zachodniopomorskiego.....	233
Wojciech Kisiała, Bartosz Stępiński , Analiza zróżnicowania przestrzennego absorpcji funduszy Unii Europejskiej przez samorządy terytorialne w Polsce.....	247
Joanna Kizielewicz , Polityka gospodarcza rządu i Unii Europejskiej wobec regionów nadmorskich i jej wpływ na rozwój turystyki morskiej w Polsce	257
Ewa Kołoszycz , Dochody typowych gospodarstw mlecznych w UE w 2011 roku	270
Sylwester Kozak , Efektywność zakładów ubezpieczeń na życie w Polsce w latach 2002-2011. Czy wielkość i własność zagraniczna zakładów mają znaczenie?.....	280
Mariusz Kudelko , Ocena zasadności budowy elektrowni systemowych wykorzystujących nowe złoża węgla brunatnego	292
Anetta Kuna-Marszałek , Strategie ekologiczne przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych.....	305
Piotr Laskowski , Specjalne strefy ekonomiczne jako czynnik rozwoju regionalnego na przykładzie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST- PARK”	317
Wojciech Leoński , Zewnętrzne bariery rozwoju przedsiębiorczości w Polsce..	330
Edyta Łyżwa, Olga Braziewicz-Kumor , Współpraca przedsiębiorstw przemysłowych z innymi uczestnikami rynku w zakresie działalności innowacyjnej.....	341
Agnieszka Malkowska , Strategia rozwoju Euroregionu Pomerania a budowa konkurencyjnego regionu przygranicznego.....	353
Arkadiusz Malkowski , Wschodnia granica Polski. Od peryferii i izolacji do współdziałania	363
Grażyna Mańczak , Ocena polityki proeksportowej w Polsce	373
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Analiza nakładów pracy w gospodarstwach rolnych w 2010 roku w porównaniu do 2002 roku	384

Dominika Mierzwa , Zastosowanie modelu multiplikacyjnej analizy dyskryminacji w ocenie spółdzielczych przedsiębiorstw mleczarskich.....	396
Andrzej Miszczuk , Nowe podejście do regionalnego planowania strategicznego (na przykładzie województwa podkarpackiego).....	408
Zbigniew Mongiało, Michał Świtlyk , Analiza współczynników efektywności uczelni publicznych.....	420
Anna Oleńczuk-Paszal, Monika Śpiewak-Szyjka , Gospodarowanie wojewódzkim zasobem nieruchomości a dochody województwa	431
Piotr Podsiadło , Zagadnienie pomocy publicznej dla przedsiębiorstw w sektorze rybołówstwa.....	442
Halina Powęska , Cel przekraczania granicy uczestników handlu przygranicznego a struktura towarowa transgranicznych zakupów na pograniczu polsko-ukraińskim	454
Zdzisław W. Puślecki , Nowe zjawiska we Wspólnej Polityce Rolnej Unii Europejskiej w warunkach perspektywy budżetowej na lata 2014-2020 ...	465
Bogusława Puzio-Waślawik , Samozatrudnienie w okresie spowolnienia gospodarczego w Polsce	477
Małgorzata Raczkowska , Spółdzielczość socjalna w Polsce	489
Joanna Rogalska , Świętokrzyskie jednostki samorządu terytorialnego jako beneficjenci polityki regionalnej.....	502
Iga Rudawska , Sieć jako pośrednia forma koordynacji gospodarczej na przykładzie zintegrowanej opieki zdrowotnej	513
Robert Rusielik , Determinanty efektywności technicznej produkcji żywca wołowego w Europie i na świecie w roku 2011	522
Karolina Sienkiewicz , Karta Praw Studenta a sytuacja absolwentów szkół wyższych na rynku pracy.....	534
Agnieszka Skoczylas-Tworek , Audyt jako narzędzie optymalizacji zarządzania przedsiębiorstwem w dobie kryzysu ekonomicznego	546
Katarzyna Skorupińska , Niezwiązkowe formy reprezentacji pracowników w polskim systemie stosunków przemysłowych	557
Agnieszka Słomka-Gołębiowska , Determinanty niezależności komitetu wynagrodzeń w bankach w Polsce	569
Jerzy Sokołowski , Optymalizacja wyboru oferty turystycznej przez klienta przy wykorzystaniu portalu internetowego holidaycheck	581
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka , Ocena stopnia wykorzystania pomocy publicznej przez przedsiębiorstwa województwa lubelskiego na podstawie wyników badań ankietowych	590
Marcin Stępień , Elementy zasad podatkowych w aspekcie polskiego systemu podatkowego.....	602
Maciej Szczepankiewicz , Potencjał innowacyjny polskich parlamentarzystów.....	612

Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman , Rola funduszy unijnych w finansowaniu zrównoważonego rozwoju na przykładzie gmin województwa łódzkiego	623
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska , Aktywność innowacyjna a wielkość przedsiębiorstw w systemie przemysłowym małopolski	633
Dariusz Urban , Gospodarka polska jako miejsce inwestycji z perspektywy wybranych państwowych funduszy majątkowych – przyczynek do badań empirycznych.....	644
Piotr Urbanek , Polityka wynagradzania kadry kierowniczej w polskich bankach publicznych na przykładzie spółek indeksu WIG20	654
Adam Wasilewski , Użytki rolne a rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w Polsce	667
Anetta Waśniewska , Aktywność społeczna i ekonomiczna stowarzyszeń i fundacji – wybrane zagadnienia na podstawie przeprowadzonych badań	678
Marek Wigier , Sytuacja ekonomiczna przetwórstwa spożywczego w Polsce w okresie członkostwa w UE – stan i perspektywy.....	688
Edward Wiśniewski , Efekty skali w funkcjonowaniu jednostek samorządu terytorialnego na przykładzie gmin województwa zachodniopomorskiego	700
Urszula Zagóra-Jonszta , Ruch spółdzielczy i działalność Franciszka Stefczyka	710
Katarzyna Żak , Diagnoza poziomu innowacyjności polskiej gospodarki.....	721

Summaries

Franciszek Adamczuk , Usage of traditional and regional products in the region's promotion.....	24
Ewa Badzińska , Prospects and barriers to the development of <i>spin-off</i> companies in Poland	34
Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski , Political and structural factors affecting the changes in the distribution of pig production in the European Union countries	44
Agnieszka Barczak , The use of the linear programming method to assess the production process of groups of farms of some chosen agricultural types.	55
Wioletta Bieńkowska-Gołas , Distance of rural communities in Mazovian Voivodeship from the main economic centres and their level of entrepreneurship	64
Alicja Bonarska-Treit , Tourism as a chance for local development.....	76
Agnieszka Borowska , The use of funds under National Programmes for the Support of Apiculture in Poland	91
Anna Czech , Polish energy security and renewable energy sources	99

Malgorzata Dolata , Competitive position of East Poland rural areas from the point of view of economic infrastructure equipment.....	108
Monika Fabiańska , Selected factors of the regional capital determining investment decisions of the companies from the textile and clothing sector from Łódź Voivodeship.....	120
Mateusz Folwarski , Remuneration of executive directors of board of directors of the biggest American banks before and after the financial crisis	131
Malgorzata Fronczek , Character of the Polish foreign trade after 1990	141
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor , Conditioning of automotive sector enterprises competitiveness in Poland and in Europe.....	151
Marcin Gospodarowicz , Microenterprises in Poland and their support from EU funds in the years 2007-2011.....	164
Marianna Greta, Ewa Tomczak-Woźniak , Polish agriculture sector vs. digitization – example and barriers of the computer technologies implementing project realization	175
Sylwia Guzdek , The importance of business environment for small and medium-sized enterprises in 2007-2012.....	189
Barbara Hadryjańska , Strengthening the competitive advantage of companies on the example of the agri-food sector.....	200
Sławomira Hajduk , Economic instruments of space management on the local level.....	211
Mariusz Hamulczuk , Asymmetric price transmission along the food chain. Example of poultry prices in Poland	223
Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Agata Bocionek , Financing health care services for uninsured individuals under a decision of the executive body of the local government.....	232
Grażyna Karmowska , Differences in the development of poviats of West Pomeranian Voivodeship	246
Wojciech Kisiał, Bartosz Stępiński , Spatial differences in the absorption of EU funds by the regional and local governments in Poland.....	256
Joanna Kizielewicz , Economic policy of the government and the European Union towards coastal regions and its influence upon the development of maritime tourism in Poland	269
Ewa Kołoszycz , Income of typical dairy farms in the European Union in 2011.....	279
Sylwester Kozak , Efficiency of life insurance companies in Poland in the years 2002-2011. Do size and foreign ownership matter?.....	291
Mariusz Kudelko , Assessment of building of power plants using new lignite deposits – a systems approach.....	304
Anetta Kuna-Marszałek , Environmental strategies of enterprises on the international markets	316

Piotr Laskowski , Special economic zones as a factor of regional development based on Wałbrzych Special Economic Zone “INVEST-PARK”.	329
Wojciech Leoński , External barriers to the development of entrepreneurship in Poland	340
Edyta Łyżwa, Olga Braziewicz-Kumor , Cooperation of industrial enterprises with other market participants in terms of innovative activity.....	352
Agnieszka Malkowska , Strategy for the development of Pomerania Euro-region and building of competitive border region	362
Arkadiusz Malkowski , The eastern border of Poland from outskirts and isolation to co-operation	372
Grażyna Mańczak , Pro-export policy assessment in Poland.....	383
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Analysis of labour output in agricultural farms in 2010 in comparison to 2002.....	395
Dominika Mierzwa , Application of multiplication analysis of discrimination to the evaluation of cooperative dairy companies	407
Andrzej Miszczuk , New approach the regional strategic planning (as an example of Podkarpackie Voivodeship)	419
Zbigniew Mongiało, Michał Świtłyk , Analysis of efficiency coefficients of public universities	430
Anna Oleńczuk-Paszal, Monika Śpiewak-Szyjka , Voivodeship real estate management vs. voivodeship revenue	441
Piotr Podsiadło , State aid for fishing industry companies.....	453
Halina Powęska , The purpose of crossing the border by cross-border traders and the commodity structure of cross-border purchasing in the Polish-Ukrainian border region.....	464
Zdzisław W. Puślecki , New phenomena in the Common Agricultural Policy of the European Union in the conditions of a budgetary perspective for the years 2014-2020.....	476
Bogusława Puzio-Waślawik , Self-employment during the economic slowdown in Poland	488
Małgorzata Raczkowska , Social cooperative movement in Poland.....	501
Joanna Rogalska , Świętokrzyskie local government units as beneficiaries of regional policy	512
Iga Rudawska , Network as an intermediate form of economic coordination on the example of integrated healthcare	521
Robert Rusielik , Determinants of technical efficiency of beef production in Europe and in the world in 2011.....	533
Karolina Sienkiewicz , Consequences of signing Student’s Law Card for university graduates	545
Agnieszka Skoczyła-Tworek , Audit as a tool for optimization of company management in the current economic crisis.....	556

Katarzyna Skorupińska , Non-trade union forms of employee representation in the Polish system of industrial relations	568
Agnieszka Słomka-Gołębiowska , Determinants of compensation committee independence in banks in Poland.....	580
Jerzy Sokółowski , Optimization of tourist offer selection by using Internet portal HolidayCheck.....	589
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałazka , Assessment of the use of public assistance by companies in Lublin Voivodeship based on survey results	601
Marcin Stępień , Elements of tax rules in the context of the Polish tax system	611
Maciej Szczepankiewicz , Polish parliamentarians' innovation potential.....	622
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman , The role of EU funds in the financing of sustainable development on the example of Łódź Voivodeship municipalities	632
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska , The impact of enterprises' size on regional innovation systems – Małopolskie case	643
Dariusz Urban , Polish economy as a place of investment from the perspective of selected sovereign wealth funds – a contribution to the empirical analyses.....	653
Piotr Urbanek , Executive remuneration policy in the Polish public banks on the example of WIG20 companies.....	666
Adam Wasilewski , Arable land and the development of non-agricultural economic activity in Poland.....	677
Anetta Waśniewska , Social and economic activity of associations and foundations – selected problems based on research.....	687
Marek Wigier , Food processing in Poland in the times of EU membership – condition and perspective	699
Edward Wiśniewski , Economies of scale in the operation of local government units on the example of communities of Western Pomerania.....	709
Urszula Zagóra-Jonszta , Cooperative movement and activities of Franciszek Stefczyk	720
Katarzyna Żak , Diagnosis of the innovation level of Polish economy	732

Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

POLITYCZNE I STRUKTURALNE CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA PRZEMIANY W ROZMIESZCZENIU PRODUKCJI TRZODY CHLEWNEJ W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie: W artykule dokonano analizy przemian w zakresie rozmieszczenia produkcji trzody chlewnej w Unii Europejskiej w latach 2003-2010. Szczególną uwagę zwrócono na ekonomiczne i polityczne przyczyny zaobserwowanych tendencji. Zauważono, że konkurencja rynkowa przyczyniła się do wystąpienia zjawisk koncentracyjnych, które dodatkowo wzmocnione zostały przez obowiązek stosowania się do norm UE, powodujących, że w wielu przypadkach wytwarzanie w małej skali jest nieuzasadnione mikroekonomicznie. Jednocześnie zaobserwowano, że wzrost kapitałochłonności produkcji przyczynił się do zmian w geograficznej alokacji produkcji, która w ostatnich latach „przemieszcza” się w kierunku państw, gdzie zasoby kapitału występują w ilości nadwyżkowej w stosunku do zasobów ziemi i pracy, a więc do większości państw UE-15.

Słowa kluczowe: produkcja trzody chlewnej, czynniki produkcji, Wspólna Polityka Rolna.

1. Wstęp

W Unii Europejskiej rynek wieprzowiny należy do najmniej regulowanych za pomocą mechanizmów wsparcia w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. Brak jest dopłat bezpośrednich, a instrumenty interwencji rynkowej stosowane są sporadycznie. Poza tym technologiczna specyfika tego kierunku produkcji (głównie duża plenność macior i relatywnie krótki okres tuczu) sprzyjają znacznym wahaniom w poziomie produkcji, co z kolei przekłada się na fluktuacje w zakresie cen. W odróżnieniu od bydła, żywionego w znacznej mierze paszami objętościowymi, paszę dla trzody stanowi zboże, dla którego istnieje alternatywne wykorzystanie w postaci sprzedaży na rynku. Dlatego też chów trzody jest w mniejszym stopniu uzależniony od warunków naturalnych poszczególnych gospodarstw. Wszystkie wymienione czynniki sprzyjają też produkcji trzody zarówno na skalę dużą – wielkotowarową, jak i na niewielką, często o charakterze głównie lub wyłącznie samozaopatrzeniowym. Jak każdy kierunek produkcji zwierzęcej, chów trzody chlewnej podlega regulacjom w zakresie

norm środowiskowych i związanych z dobrostanem zwierząt (*cross compliance*), z których część wymaga dokonania inwestycji dostosowawczych, co dodatkowo przyczynia się do wzrostu kapitałochłonności produkcji.

Celem artykułu jest ocena skali przemian w rozmieszczeniu produkcji trzody chlewnej w kontekście relacji między czynnikami produkcji w rolnictwie poszczególnych krajów Unii Europejskiej oraz instrumentów WPR odnoszących się do norm środowiskowych i zdrowotnych. W analizie wykorzystano dane pochodzące z zasobów internetowej bazy danych Europejskiego Urzędu Statystycznego Eurostat, odnoszących się do lat 2003 oraz 2010. Określając skalę oraz kierunki przemian zachodzących w rolnictwie, posłużono się metodami analizy statystycznej z wykorzystaniem statystyk podstawowych.

2. Teoretyczne ujęcie alokacji kierunków produkcji

Na geograficzne rozmieszczenie kierunków produkcji rolniczej wpływa wiele czynników. Wśród nich coraz większe znaczenie mają uwarunkowania pozaprzyrodnicze, takie jak: poziom rozwoju społecznego i gospodarczego, przeszłość historyczna czy polityka rolna. Niemniej jednak w skali ogólnej jednym z ważniejszych determinantów modyfikujących kierunki produkcji są warunki naturalne¹. Podobnie jak na poziomie całej gospodarki, obie grupy czynników (przyrodnicze i pozaprzyrodnicze) współokreślają relacje pomiędzy czynnikami produkcji, przejawiające się poprzez rzadkość lub obfitość ich występowania. Rzeczywista dostępność dotyczy z reguły czynników ziemi i pracy, natomiast na wyposażenie w kapitał wpływa poziom rozwoju techniczno-ekonomicznego kraju. W tab. 1 przedstawiono ujęcie teoretyczne proporcji czynników produkcji na poziomie makroekonomicznym. W przypadku wystąpienia nadwyżki siły roboczej (kraj A) krańcowa wydajność pracy oraz płace kształtują się na niskim poziomie. Z kolei wydajność kapitału i jego cena są na wysokim poziomie. Wskutek tego produkty wymagające zaangażowania dużych zasobów pracy będą na rynku relatywnie tańsze, natomiast kapitałochłonne – droższe. Odmienne relacje występują w kraju C, w którym produkty wytwarzane przy zastosowaniu technik kapitałochłonnych będą względnie tańsze. Według teorii wymiany Heckschera–Ohlina² nastąpi więc specjalizacja produkcji stosownie do re-

¹ J. Bański, *Geografia rolnictwa Polski*, PWE, Warszawa 2007, s. 32.

² Teoria wymiany międzynarodowej, opierająca się na zróżnicowaniu krajów biorących udział w wymianie pod względem zasobności w czynniki produkcji, została sformułowana w latach międzywojennych. W latach późniejszych rozwinęło się wiele innych teorii wymiany międzynarodowej nawiązujących do teorii klasycznych, wyjaśniających w większości handel produktami przemysłowymi. Mimo iż dowody empiryczne na ogół przeczą idei wskazującej na różnice w zasobach jako głównej determinancie struktury wymiany (wskazuje się natomiast na różnice w technologii), model Heckschera–Ohlina jest używany do przewidywania skutków wymiany w sferze podziału dochodów (P.R. Krugman, M. Obstfeld, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWN, Warszawa 2003). Należy jednocześnie podkreślić, że handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi charakteryzuje się pewnymi cechami specyficznymi wynikającymi m.in. z roli produktów żywnościowych jako produktów pierwszej potrzeby.

Tabela 1. Proporcje podaży czynników produkcji (ujęcie teoretyczne)

Czynniki produkcji (względna podaż)	Kraje		
	A	B	C
Nadwyżkowe	praca	ziemia	kapitał
Występujące w ilości umiarkowanej	ziemia	kapitał	praca
Deficytowe	kapitał	praca	ziemia

Źródło: L. Ciamaga, *Czynników produkcji rozmieszczenie i przenośność w skali międzynarodowej*, [w:] *Mala encyklopedia ekonomiczna*, red. K. Secomski, PWE, Warszawa, s. 146.

lacji występujących między czynnikami produkcji. Prawidłowości te widoczne są szczególnie przy braku ograniczeń o charakterze administracyjnym (wysokich opłat celnych bądź innych instrumentów polityki handlowej), co ma miejsce w warunkach wspólnego rynku Unii Europejskiej. Podział na kierunki produkcji praco-, ziemio- i kapitałochłonne jest szczególnie zauważalny w rolnictwie. Chów trzody chlewnej, ze względu na stosowanie skoncentrowanych pasz treściwych oraz prowadzenie produkcji w budynkach inwentarskich, zalicza się, obok chowu drobiu, do kierunków kapitałochłonnych, w odróżnieniu od np. ziemiochłonnego chowu bydła mięsnego czy pracochłonnej uprawy warzyw.

3. Relacje między czynnikami produkcji w rolnictwie krajów członkowskich Unii Europejskiej

Odpowiednie proporcje między czynnikami produkcji określające charakter powiązań i współzależności między nimi współdecydują o efektywności wytwarzania, która jest kwestią przesądzającą o konkurencyjności rolnictwa w skali międzynarodowej.

Najwyższym – kilkakrotnie przewyższającym średnią dla UE-27 – technicznym uzbrojeniem pracy i ziemi wyróżnia się rolnictwo Danii oraz krajów Beneluksu (tab. 2). Relatywnie wysoki poziom wspomnianych wskaźników charakteryzuje również rolnictwo Francji, Niemiec, Szwecji, Wielkiej Brytanii i Finlandii. Wśród państw o zdecydowanie większych możliwościach stosowania technik kapitałochłonnych w produkcji rolniczej znajdują się zatem jedynie stare państwa członkowskie³. W przypadku tych państw korzystny układ czynników produkcji jest następstwem m.in. wysokiego poziomu rozwoju gospodarczego oraz procesów koncentracji ziemi, z jednej strony przebiegających przy korzystnych uwarunkowaniach makroekonomicznych umożliwiających odpływ ludności rolniczej na rynek pracy poza tym sektorem, a z drugiej strony wspieranych przez instrumenty WPR.

³ Nie dotyczy to krajów południowych, gdzie ze względu na dogodne warunki klimatyczne przeważają mniej kapitałochłonne kierunki produkcji roślinnej, głównie owoców i warzyw. Nie bez znaczenia pozostaje również niższy poziom rozwoju tych państw na tle pozostałych krajów UE-15.

Tabela 2. Relacje między czynnikami produkcji w krajach UE-27 w 2009 r.

Kraj	Powierzchnia użytków rolnych na 1 AWU (w ha)	Wartość nakładów kapitału* na 1 AWU (w euro)	Wartość nakładów kapitału* na 1 ha UR (w euro)
Austria	19,4	32 400	1 670
Belgia	20,8	83 021	3 993
Bułgaria	10,2	5 420	529
Cypr	4,8	14 347	2 968
Czechy	30,9	25 948	840
Dania	47,1	150 411	3 192
Estonia	29,0	14 495	500
Finlandia	31,7	53 177	1 677
Francja	36,4	63 477	1 745
Grecja	14,4	9 707	673
Hiszpania	28,6	21 797	762
Holandia	11,6	109 455	9 425
Irlandia	28,4	32 773	1 154
Litwa	14,9	8 252	553
Łotwa	17,5	7 115	407
Luksemburg	34,5	70 711	2 051
Malta	2,2	17 619	7 957
Niemcy	27,7	60 989	2 201
Polska	7,1	5 484	770
Portugalia	10,9	16 072	1 475
Rumunia	6,1	4 423	721
Słowacja	21,1	19 698	932
Słowenia	5,6	10 855	1 941
Szwecja	47,0	60 802	1 293
Węgry	14,3	12 700	886
Włochy	10,7	24 851	2 327
Wielka Brytania	50,7	50 266	991
UE-27	16,1	15 448	959
UE -15	23,9	27 228	1 138
UE -12	8,7	6 536	747

*Suma amortyzacji i zużycia pośredniego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

W efekcie rolnictwo tych państw charakteryzuje się korzystną strukturą agrarną i dużym znaczeniem gospodarstw największych obszarowo. Stosunkowo wysoki poziom nakładów kapitału w przeliczeniu na 1 AWU⁴ i jednostkę ziemi spośród nowych państw członkowskich odnotowano jedynie w rolnictwie czeskim i słowackim. Niewątpliwie jest to związane z tym, iż w państwach tych produkcja rolna zdominowana jest przez organizacje wielkiej skali – spółdzielnie produkcyjne, różne rodzaje spółek, a także wielkoobszarowe gospodarstwa indywidualne. W większości pozostałych krajów tworzących UE-12 natomiast struktura rolnictwa jest dużo bardziej rozdrobniona, co wpływa na występowanie znacznie gorszych proporcji ilościowych pomiędzy pracą, ziemią i kapitałem. Jak podkreśla Grabowski⁵, na właściwe ukształtowanie relacji między czynnikami wytwarzania istotny wpływ ma również ustrój społeczno-polityczny. W większości analizowanych krajów funkcjonujący przez wiele lat system nakazowo-rozdzielczy zakładał m.in. odgórne ustalenie poziomu cen i wielkości produkcji. Centralne regulowanie cen środków produkcji i wytworzonych dóbr wpłynęło w wielu przypadkach na rozerwanie ścisłego związku między dochodami a efektywnością wytwarzania⁶. Doprowadziło to w wielu z nich, w mniejszym bądź większym stopniu, do utrwalenia niewłaściwych relacji pomiędzy czynnikami produkcji w rolnictwie przejawiającymi się bardzo wysokimi (Polska, Rumunia) i wysokimi (Słowenia, Bułgaria) zasobami pracy przy jednocześnie niewielkich nakładach kapitałowych. Poza tym, jak zauważa Sadowski⁷, podjęte w większości krajów UE-12 po upadku systemu socjalistycznego działania reprivatyzacyjne przyczyniły się do znacznego rozdrobnienia struktur agrarnych.

4. Determinanty i skutki przemian struktur produkcyjnych trzody chlewnej

W latach 2003-2010 w krajach UE zauważalny był wyraźny proces koncentracji produkcji trzody chlewnej. Ogólna liczba gospodarstw prowadzących ten kierunek produkcji zmalała w państwach Unii Europejskiej (tab. 3). Zarówno w krajach UE-15, jak i UE-12 z chowu zrezygnowała ponad połowa podmiotów, które utrzymywały trzodę w 2003 roku. Największy ubytek zanotowany został w gospodarstwach utrzymujących niewielkie stada – do 49 sztuk. Przybyło natomiast podmio-

⁴ AWU (*Annual Work Unit*) – jednostka przeliczeniowa pracy ogółem, oznaczająca osobę przepracowującą w gospodarstwie w ciągu roku 2200 godzin.

⁵ S. Grabowski, *Ekonomika gospodarki żywnościowej*, Wydawnictwo Prywatnej Wyższej Szkoły Businessu i Administracji, Warszawa 1998.

⁶ A. Baer-Nawrocka, E. Kiryluk-Dryjska, *The influence of the integration with the European Union on Central and Eastern European Countries' agricultural productivity*, [w:] *Global challenges and politics of the European Union – Consequences for the New Member States*, eds. M. Piotrowska, L. Kurowski, Research Papers of Wrocław University of Economics no. 59, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 13-22.

⁷ A. Sadowski, *Konkurencyjność rolnictwa nowych i starych państw członkowskich UE*, Roczniki Naukowe SERiA, t. X, z. 1, Warszawa-Poznań-Lublin 2008, s. 355-360.

tów utrzymujących powyżej 1000 szt., przy czym skala tego zjawiska była większa w starych krajach unijnych. W latach 2003-2010 udział podmiotów utrzymujących powyżej 1000 szt. w tych krajach wzrósł z niecałych 3% do niemal 11%, a udział pogłowia – z 44% do prawie 77% (tab. 4). W krajach UE-12 natomiast, w przeciwieństwie do tendencji występującej w UE-15, zauważalny jest dość znaczny wzrost liczby gospodarstw w grupach od 100 do 999. W nowych krajach członkowskich przeważają liczebnie gospodarstwa utrzymujące relatywnie niewielkie stada. Są to głównie podmioty posiadające do 2 szt. – w 2010 r. było ich niemal 70%. Należy to wiązać z większą rolą samozaopatrzenia w krajach, gdzie rolnictwo, stojąc na niższym poziomie rozwoju, charakteryzuje się jednocześnie niższą towarowością. Jednakże trzeba zauważyć, że także w państwach UE-15 w 2003 r. gospodarstwa utrzymujące do 2 szt. stanowiły ponad 50% podmiotów prowadzących ten kierunek produkcji. Największe dysproporcje występują jednak w przypadku gospodarstw utrzymujących większą liczbę trzody (powyżej 100 szt.), gdzie w każdej z grup w przypadku starych krajów występuje od kilku do ponad 10% gospodarstw, podczas gdy w UE-12 ich udział jest znikomy.

Można stwierdzić, że sama koncentracja do pewnego poziomu ma charakter pozytywny, gdyż zazwyczaj produkcja w większej skali przyczynia się do poprawniejszego stosowania procesów technologicznych, co skutkuje zarówno obniżeniem kosztów jednostkowych, jak i poprawą cech jakościowych mięsa wieprzowego. Wysoka jakość oraz niska cena stanowią o konkurencyjności wieprzowiny⁸. Niepokojące może być natomiast natężenie koncentracji, w tym przede wszystkim dynamiczny rozwój wielkotowarowych ferm, co, jak wskazano, jest zauważalne przede wszystkim w państwach UE-15. Wziąwszy pod uwagę skalę chowu prowadzonego w tego typu podmiotach, można przyjąć, iż w większości przypadków ma on charakter przemysłowy, w oparciu o dostarczane z zewnątrz pasze pełnoporcjowe, gdzie proces produkcyjny niezależny jest od posiadanych zasobów ziemi. Zarówno skala, jak i sposób prowadzenia chowu sprzyjają powstawaniu licznych problemów, w tym głównie środowiskowych, związanych z gromadzeniem dużych ilości odchodów. Wśród przyczyn takiego kierunku przemian struktur produkcyjnych trzody w Unii Europejskiej wymienić należy przede wszystkim czynniki rynkowe, w tym głównie możliwość generowania efektu skali, skutkującą wspomnianym obniżeniem kosztów jednostkowych, a co za tym idzie ceny żywca. Pewien jednak wpływ mogą mieć także czynniki związane ze Wspólną Polityką Rolną. Dotyczy to przede wszystkim konieczności spełnienia przez producentów licznych norm dotyczących głównie zagadnień środowiskowych i zdrowotnych, z których część (np. budowa urządzeń do gromadzenia odchodów) wymaga podjęcia inwestycji, które są uzasadnione mikroekonomicznie tylko w warunkach odpowiedniej skali produkcji. Można więc stwier-

---

⁸ S. Stańko, *Tendencje w produkcji, handlu zagranicznym i konsumpcji wieprzowiny w Polsce w latach 1990-2007*, Roczniki Naukowe SERiA, t. X, z. 4, Warszawa-Poznań-Lublin 2008, s. 401-404; S. Stępień, *Determinanty konkurencyjności rynku wieprzowiny w Danii*, Roczniki Naukowe SERiA, t. X, z. 4, Warszawa-Poznań-Lublin 2008, s. 405-410.

dzić, iż działania polityczne wzmocniają w pewien sposób rynkową tendencję do uzyskiwania przewag konkurencyjnych przez podmioty silniejsze. Tym samym widoczny jest tu pewien paradoks. O ile bowiem tendencje rynkowe są obiektywne i bezkierunkowe, o tyle działania polityczne mają charakter intencjonalny i w założeniach nakierowane są na realizację ważnych społecznie celów, w tym związanych z ochroną środowiska i poprawą zdrowotnej jakości produktów spożywczych. W warunkach samowystarczalności żywnościowej i przy pogarszającym się stanie środowiska taki kierunek polityki rolnej w ogólnych założeniach wydaje się słuszny. Zaobserwowana tendencja do tworzenia przemysłowych gospodarstw trzodowych wskazuje na kilka ważnych zjawisk zachodzących na styku praw rynkowych i polityki gospodarczej. Po pierwsze, świadczy to o swoistym niepowodzeniu WPR w tym zakresie, gdyż ostateczny skutek okazał się w znacznej mierze sprzeczny z deklarowanymi prośrodowiskowymi intencjami. Po drugie natomiast, w przypadku konfliktu tendencji rynkowych i polityki „silniejsze” okazały się te pierwsze, co należy wiązać z mikroekonomicznym spojrzeniem podmiotów gospodarczych nakierowanych na efektywność, czyli maksymalizację zysku⁹.

Opisane tendencje koncentracyjne zauważalne są także w przypadku geograficznego przemieszczania się produkcji trzody chlewnej. W latach 2003-2010 wielkość pogłowia trzody w całej Unii Europejskiej zmniejszyła się o nieco ponad 5%, z tym że w UE-12 nastąpił ubytek o niemal 30%, podczas gdy w UE-15 wzrost o ponad 3%. Stan taki wiązać należy z opisaną większą konkurencyjnością podmiotów produkujących na wielką skalę. Umocniły one swoją pozycję, gdyż w krajach UE-15 w latach 2003-2010 liczba utrzymywanych w nich zwierząt wzrosła niemal dwukrotnie, podczas gdy w pozostałych grupach nastąpił spadek lub niemal zanik produkcji (w grupie do 2 szt. w 2010 r. pozostało niecałe 3% pogłowia zwierząt z 2003 r., a w grupie 3-9 szt. – niecałe 8%). Opisana tendencja koncentracyjna ma charakter ogólnoeuropejski, gdyż także w nowych państwach członkowskich nastąpił spadek pogłowia w małych stadach, jednakże w krajach tych mniej było ferm wielkoprodukcyjnych, stąd też rezygnacja z produkcji przez dominujące tam gospodarstwa utrzymujące trzodę w sposób tradycyjny przełożyła się ostatecznie na spadek pogłowia. Z punktu widzenia mikroekonomicznego mali producenci trzody w całej Unii Europejskiej przegrali konkurencję z wielkimi fermami, natomiast w ujęciu sektorowym (mezoekonomicznym) można zauważyć, że na rynku trzody nowe kraje członkowskie uległy presji ze strony starych państw unijnych. Wyjaśnienie tego zjawiska tkwi przede wszystkim w charakterze produkcji trzody chlewnej w systemie przemysłowym, czego skutkiem jest wystąpienie zjawiska specjalizacji produkcji. Kapitałochłonna produkcja alokowana jest na obszarach, gdzie występuje nadwyżkowa

⁹ W. Poczta, A. Sadowski, *Możliwości finansowania projektów związanych z ochroną przyrody w ramach zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Zasoby przyrodnicze szansą zrównoważonego rozwoju*, red. J. Nowacki, Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Poznaniu, Poznań, 2007, s. 121-149; A. Sadowski, *Gospodarstwa rolne w koncepcji polityki zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich*, „Journal of Agribusiness and Rural Development”, Poznań 2009, s. 167-173.

Tabela 3. Zmiana liczby gospodarstw z chowem i wielkość stada trzody chlewnej w Unii Europejskiej w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Gospodarstwa według liczby sztuk trzody chlewnej															
			0*-2		3-9		10-49		50-99		100-199		200-399		400-999		Powyżej 1000	
	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100
Liczba gospodarstw z chowem trzody chlewnej																		
UE - 27	-2 239,6	56,3	-1 872,3	50,3	-320,3	64,4	-59,9	79,8	0,4	100,8	0,2	100,6	-3,4	87,7	-2,2	93,8	18,1	190,2
UE - 15	-333,8	50,3	-257,9	32,7	-61,3	51,2	-12,3	75,7	-4,5	74,1	-5,4	72,2	-6,4	73,1	-3,6	89,1	17,7	195,6
UE - 12	-1 905,8	57,2	-1 614,5	52,3	-259,0	66,6	-47,6	80,6	4,9	117,0	5,6	150,1	3,0	175,4	1,4	168,9	0,5	128,6
Wielkość stada trzody chlewnej																		
UE - 27	-7 602,4	95,2	-12 518,2	17,5	-6 551,4	27,8	-8 055,3	38,0	-3 010,5	51,7	-3 198,9	56,8	-5 493,9	55,8	-11 724,6	64,7	42 957,0	168,2
UE - 15	4 192,3	103,5	-6 969,6	2,7	-3 476,8	7,7	-4 475,3	15,9	-2 251,8	28,9	-3 141,5	38,8	-5 745,2	46,7	-11 735,6	62,3	41 988,0	180,2
UE - 12	-11 794,7	71,0	-5 548,6	30,8	-3 074,5	42,1	-3 580,0	53,3	-758,7	75,2	-57,5	97,5	251,3	115,4	10,9	100,5	969,0	109,1

*Dla roku 2003 uwzględniono gospodarstwa z liczbą 0 szt.

Źródło: obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 4. Struktura gospodarstw z chowem trzody chlewnej i udział pogłowia w Unii Europejskiej w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Gospodarstwa według liczby sztuk trzody chlewnej															
	0*-2		3-9		10-49		50-99		100-199		200-399		400-999		Powyżej 1000	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Struktura gospodarstw z chowem trzody chlewnej (w %)																
UE - 27	73,5	65,7	17,6	20,1	5,8	8,2	0,9	1,6	0,6	1,1	0,5	0,8	0,7	1,1	0,4	1,3
UE - 15	57,0	37,1	18,7	19,0	7,5	11,3	2,6	3,8	2,9	4,1	3,6	5,2	5,0	8,8	2,7	10,7
UE - 12	76,0	69,5	17,4	20,2	5,5	7,8	0,6	1,3	0,2	0,7	0,1	0,3	0,0	0,1	0,0	0,1
Udział pogłowia trzody chlewnej (w %)																
UE - 27	9,5	1,8	5,7	1,7	8,1	3,2	3,9	2,1	4,6	2,8	7,8	4,6	20,8	14,1	39,5	69,8
UE - 15	6,0	0,2	3,2	0,2	4,5	0,7	2,7	0,7	4,3	1,6	9,1	4,1	26,2	15,7	44,1	76,7
UE - 12	19,7	8,5	13,0	7,7	18,8	14,1	7,5	8,0	5,6	7,7	4,0	6,5	5,1	7,2	26,2	40,3

*Dla roku 2003 uwzględniono gospodarstwa z liczbą 0 szt.

Źródło: obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

podaż kapitału. W innym kontekście zauważa to także Gołębiewski¹⁰, według którego Polska (gdzie w rolnictwie nadwyżkowo występują zasoby pracy) uzyskała w ostatnich latach przewagi komparatywne w odniesieniu do takich produktów, jak żyto, owies, cebula, rzepak, jaja i owoce jagodowe, z których większość ma charakter ekstensywny i pracochłonny. Nadmienić jednak należy, że w przypadku produkcji trzody obiektywnie funkcjonujące zjawisko ekonomiczne wzmocnione zostało czynnikami politycznymi, gdyż wprowadzenie norm środowiskowych, w tym szczególnie ich inwestycyjny komponent, zwiększyło poziom kapitałochłonności produkcji, przez co w pewnym stopniu przyczyniło się do przyspieszenia procesu „przemieszczania” się tej produkcji do krajów UE-15. Tendencji tej nie zahamowało nawet objęcie rolnictwa nowych krajów unijnych programem dofinansowania przedsięwzięć zmierzających do dostosowania się do norm UE.

5. Podsumowanie

Opisane przemiany produkcji trzody chlewnej w Unii Europejskiej wywołane zostały *de facto* przez synergiczne oddziaływanie czynników ekonomicznych i politycznych. Można bowiem zauważyć pewien zespół powiązanych przyczynowo zjawisk:

- Konkurencja na rynku przyczyniła się do coraz większego obniżania kosztów jednostkowych, co było możliwe przy wzroście koncentracji wzmocniającej pozycję gospodarstw produkujących na dużą skalę. Tendencja ta wzmocniona została przez obowiązek dostosowania się do prośrodowiskowych i prozdrowotnych norm, czego skutkiem był spadek opłacalności produkcji w podmiotach produkujących na małą skalę. Działo się to wbrew intencjom przyświecającym Wspólnej Polityce Rolnej, która od czasów reformy Mac Sharry’ego zakłada potrzebę ekstensyfikacji produkcji i uczynienia jej bardziej „przyjaznej” dla środowiska.
- Koncentracja, a przede wszystkim rozwój ferm przemysłowych, doprowadziła do większej kapitałochłonności produkcji trzody. Wzrost znaczenia czynnika kapitału skutkował z kolei (co jest szczególnie możliwe przy braku handlowych barier administracyjnych na wspólnym europejskim rynku) przemieszczeniem się produkcji do tych państw UE, gdzie jego zasoby występują nadwyżkowo.

Literatura

Baer-Nawrocka A., Kiryluk-Dryjska E., *The influence of the integration with the European Union on Central and Eastern European Countries’ agricultural productivity*, [w:] *Global challenges and politics of the European Union – Consequences for the New Member States*, eds. M. Piotrowska, L. Kurowski, Research Papers of Wrocław University of Economics no. 59, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009.

---

¹⁰ J. Gołębiewski, *Konkurencyjność produktów polskiego rolnictwa na rynku UE*, Roczniki Naukowe SERiA, t. X, z. 4, Warszawa-Poznań-Lublin 2008, s. 95-100.

- Bański J., *Geografia rolnictwa Polski*, PWE, Warszawa 2007.
- Ciamaga L., *Czynników produkcji rozmieszczenie i przenośność w skali międzynarodowej*, [w:] *Mala encyklopedia ekonomiczna*, red. K. Secomski, PWE, Warszawa 1974.
- Gołębiewski J., *Konkurencyjność produktów polskiego rolnictwa na rynku UE*, Roczniki Naukowe SERiA, t. X, z. 4, Warszawa-Poznań-Lublin 2008.
- Grabowski S., *Ekonomika gospodarki żywnościowej*, Wydawnictwo Prywatnej Wyższej Szkoły Businessu i Administracji, Warszawa 1998.
- Krugman P.R., Obstfeld M., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWN, Warszawa 2003.
- Poczta W., Sadowski A., *Możliwości finansowania projektów związanych z ochroną przyrody w ramach zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Zasoby przyrodnicze szansą zrównoważonego rozwoju*, red. J. Nowacki, Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Poznaniu, Poznań 2007.
- Sadowski A., *Konkurencyjność rolnictwa nowych i starych państw członkowskich UE*, Roczniki Naukowe SERiA, t. X, z. 1, Warszawa-Poznań-Lublin 2008.
- Sadowski A., *Gospodarstwa rolne w koncepcji polityki zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich*, „Journal of Agribusiness and Rural Development”, Poznań 2009.
- Stańko S., *Tendencje w produkcji, handlu zagranicznym i konsumpcji wieprzowiny w Polsce w latach 1990-2007*, Roczniki Naukowe SERiA, t. X, z. 4, Warszawa-Poznań-Lublin 2008.
- Stępień S., *Determinanty konkurencyjności rynku wieprzowiny w Danii*, Roczniki Naukowe SERiA, t. X, z. 4, Warszawa-Poznań-Lublin 2008.

POLITICAL AND STRUCTURAL FACTORS AFFECTING THE CHANGES IN THE DISTRIBUTION OF PIG PRODUCTION IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

Summary: The article analyzes the changes in the distribution of pig production in the European Union in the years 2003-2010. Particular attention was paid to the economic and political causes of the observed trends. The results prove that the market competition, as well as the obligation to comply with EU standards have contributed to the concentration phenomena in the sector. Consequently, small-scale production has not been justified from the microeconomic point of view. Moreover, the results show that the increase in capital intensity of production has contributed to changes in the geographical allocation of production. In recent years, the production tends to move to the countries where capital resources are in excess in relation to the resources of land and work. These are mainly the UE-15 countries.

Keywords: pig production, production factors, Common Agricultural Policy.